

part potser *-utr-*): comparem VÜLTÜREM > cast. *buitre*, port. *abutre*, VÜLTÜRARIA > *Utrera*, *buitrón*, *cuitro* (i CUTRAL, DECH) de CÜLTRUM. No ens diguin que el cas és diferent perquè hi havia una vocal en llatí entre la L i la T en el cas de PULLITRU; car així com així la sorda de *potro* ens obligaria a admetre *PULTRU com a ja existent en el proto-romànic, si no en el llatí vulgar. I ni tan sols sortiríem del pas admetent que el cast.-port. *potro* es va pendre del francès, occità o català, perquè a més a més de la summa inversemblança d'un manlleu, quan es tracta d'una forma freqüentíssima des del S. x, el cas és que en aquest temps la L davant de T, encara no havia passat a *y* ni en francès, fet que no sobrevingué fins al S. xii.

Hi ha un dilema indefugible: o partim d'un ll. vg. *PÜLLITRU que havia de donar *poldro* en castellà i portuguès, o partim de *PULTRU, i el resultat d'aquest només podria ser **puित्रo* tant en gallego-portuguès com en castellà. Ens veiem acorralats, bé hem de dir aculats, a admetre una base *PÜTTRU o *PÜTRU de data molt antiga.⁴

En conclusió, s'imposa trobar per a la forma *potro* de les llengües hispàniques una explicació independent del ll. PULLUS, amb una base on no hi hagi L davant la T. Pre-romana, ens ajuda a pensar-hi el caràcter pre-romà dels sufixos de *potranca* i del cast. *potrico*. I el cas és que les llengües indoeuropees presenten pertot, ací i allà, diversos derivats d'una arrel *rəu/pu-*, com a nom de la cria d'animal o del fill de l'home. Admès, que en part la tenim amb amplifícacions diferents de la de *potro*. Així el ll. *putus*, *putillus*, *pusus* (< *PUTSOS) 'noi, minyó', tenen -T- però sense -R-; l'osc i llatí dial. *puklo-* 'infant', per bé que surti de *PUTLO-*, presentava -T- però seguida de -L-, no ben bé de -R-; en el ll. *puer* hi ha la -R- però no la -T-; en grec arcaic *παῦς*, *παφός* (d'on el diminutiu *παφίς*, més endavant *παῖς*, *παιδός*) no hi ha T ni R.

Així mateix, aquests mots designen el jove humà, no pas una cria de bèstia. Però el lit. *putýtis* és precisament 'animal jove', 'cria d'ocell'; el mateix ll. *pullus* prové de *PUT-SLOS*; i el letó *putus* i el lit. *paūkštis* (tan freqüent en les faules de Rheza etc.) s'han convertit en el nom de l'ocellet o del moixó en general (Pok., IEW, 843).

Una varietat de tan múltiples terminacions ja bastaria, de tota manera, per afirmar que un PÜTRO- 'cria, poltre' és teòricament possible. Però ja no es tracta de teoria, com sigui que en tot cas el sanscrit. *putráh*, amb l'avèstic i persa antic *puθra-*, m., són el mot corrent per designar el fill, el noi i, tot sovint, una cria d'animal. És un mot documentat abundantment des dels textos més arcaics de totes dues famílies lingüístiques, car ja apareix molt repetidament en el Rig Veda, a les Gàthas de l'Àvesta, i en les inscripcions cuneïformes dels reis Aquemènides; en les llengües irànies ha seguit essent fins avui dia el mot general a totes les de la família; pelví arcaic i persa mod. *pus* (< PUTRA-), ossetí *firt*, i segurament el sogdià *puθ-* (que segons les normes fonètiques d'allà pressuposa PUTR-). És veritat que en els textos, donat llur caràcter, es presenta més

sovint aplicat als humans, però ja trobem dos exemples de *puθra-* 'cria d'animal' en un llibre força antic de l'Àvesta, el Videvdát; i entre els sogdians —cosa gens estranya en el poble que acaparava el comerç de la seda entre Xina i l'Occident— en els Ss. v-vii, designa el «cocon du ver de soie».

Per altra part antics himnes de la col·lecció vèdica ens mostren una interessant distinció sinonímica: *putráh* s'hi oposa a *sunúh* 'fill', en el sentit que aquell implica una relació de mena més material i fisiològica, i aquest, per dir-ho així, més legal o hereditària. En el Rig Veda la cosa corrent és que *putráh* es digui amb referència a la mare (x, 34.10; i, 160.4), i *sunúh* referint-lo al pare (i, 1.9); *putráh* és l'ésser 'engendrat (per)': *agníh* 'el foc' és *sábasas putráh* 'engendrat de la força', per tal com neix refregant enèrgicament fusta amb la pedra foguera, v, 11.6; el riu *Brahma-putra* és el fill de la pregària (*brahma*) etc. I en particular es pot observar que mai les bèsties no tenen *sunús* sinó *putrás*: com ho veiem quan una jove granota, s'atansa als seus, raucant plena de joia, quan comença l'estació de les pluges, com a bona *pitárám putró* (vii, 103.3).

Doncs tenim dret a creure que, de bracet amb l'indo-irani *putra-*, va existir un PÜTRO- 'cria d'animal' en el llenguatge dels sorotaptes (la P- mantinguda mostra que no es tracta de cèltes) invasors d'Hispania i de l'Occident; i que en la llengua d'un poble de pastors i cavalcants com ells, se'n congríés el mot més apte per designar l'engendrament de l'egua, que per a aquells guerrers transhumants era l'animal més essencial de tots.

LLavors, en lloc de mirar la variant *potro*, triomfant en les llengües hispàniques, com una alteració de *poltre*, *poledro* o PULLITRU, són aquestes formes, més aviat, les que haurem de considerar producte d'un encreuament de PUTRO- amb el ll. PULLUS i PULLINUS o els seus altres derivats.

Resta només un escrúpol fonètic. Una base PÜTRO-, igual a la conservada per l'indoirani, hauria de donar **podro*, no pas *potro*, en cast. i port., **podre* (> *podro*) en català. A triar indiferentment tindrem dues explicacions convincents d'aquest detall. I bé pot ser que siguin certes totes dues, i pertot o en part se messin.

Per una banda ens bastarà recordar que el ll. clàssic *putus* 'nen', *puta* 'nena', va ser reemplaçat en llatí vulgar per PÜTTA ('meretriu' pertot), per èmfasi expressiu. Tenim dret a admetre que també *PÜTRO- vagi passar a *PÜTTRU en la boca del genet o pastor que adonava la jove bèstia bo i amanyant-la. D'altra banda pot tractar-se pertot, originàriament, d'un mossarabisme, amb l'habitual conservació de la sorda, i més generalitzat que enlloc, en castellà, gràcies a la fama que sempre ha tingut la cria de cavalls a Andalusia.

De fet no podem ignorar que dos o tres representants de *potro* estan ben documentats en fonts mossaràbiques: l'Anònim sevillà de c. 1100 declara que *puθra* significa en aljamia «pollina de las mulas», i que per això l'usen també com a nom de l'alfals (p. 238);